

HÍREK, BESZÁMOLÓK

BESZÁMOLÓ A CSALÁD A TÖRTÉNELEMBEN CÍMŰ KONFERENCIÁRÓL

A Magyar Történelmi Társulat (MTT) idén nyáron *A család a történelemben* címmel három napos szakmai konferenciát szervezett, melynek a nyári hőségben a zánkai Erzsébet Üdülőközpont adott otthont. A társulat 2015-ös évi témájának ötletét – a család társadalomtörténeti vizsgálata – Fónagy Zoltán A hétköznapi élet története címmel indított nagysikerű blogja ihlette.

Augusztus 14-én péntek délután *Csukovits Enikő* az MTT főtitkára, a társulat első elnökének gróf Mikó Imre 1867-es beszédéből merítve, a körültekintő történészi munka fontosságáról, valamint a társulat feladatairól szóló inspiráló gondolatokkal nyitotta meg a konferenciát. Elmondta, hogy a jelen eseményt, értelmezhetjük akár az egykori társulat által szervezett vándorgyűlések hagyományának felelevenítéseként is, ahol annak idején az aktuális problémakörök kerültek megvitatásra. Arra buzdítva ezáltal a hallgatóságot, hogy merjünk az előadókkal kérdések formájában együtt gondolkodni. A felszólítás nem maradt eredmény nélkül, hiszen egy-egy előadásblokk végén élénk párbeszéd alakult ki a közönség és a szakértők között. A hétvége folyamán tizenkét előadásra keresztül kronologikusan felvázolt társadalomtörténeti áttekintést kaptunk a család fogalmáról, melyet teljesebbé tett, hogy a történelem mellett egyéb diszciplínák, úgymint a szociológia vagy a demográfia is szerepet kapott.

A téma tárgyalását Gyáni Gábor az MTA Történettudományi Intézetének munkatársa kezdte meg, előadásában egy rövid kutatástörténeti és fogalomtiszta összefoglalót hallhattunk. Kifejtette, hogy a család, mint társadalmi és mentalitástörténeti jelenség a történészek érdeklődésének középpontjába valamikor az 1960–1970-es években került, amikor Philippe Aries a híres francia vasárnapi történész rávilágított, hogy a család fogalma korszakonként változik, nem állandó, időtlen jelentésű, mint ahogy azt a szociológia, vagy az antropológia sugallta. A témában felmerülő források hiánya és egyenlőtlensége, rétegspecifikus problémákat szült. A szociológia sok esetben történetietlenül kezelte a család fogalmát és modern jelenségeket vetített vissza a múltba, például a család mint mentális közösség képét. A premodern, termelői családokban jelentős volt az újracházasodási kényszer, amely abszurd összetételű családokat eredményezett, olykor vérségi kapcsolat már nem is volt a családtagok között, de a családfunkciót betöltötte mint termelői közösség. Ezzel szemben a modern család érzelmközpontú és a fogyasztói

társadalom tagja lett, a 19. században a különböző családmodellek egymás mellett egy időben éltek. Tehát az ipari forradalom és a városiasodás nyomán felvázolt evolúciós fejlődési modell kétségbe vonható, a család fogalmát leginkább egyfajta hívó szóként értelmezhetjük, mely sok múltbéli struktúrát ölt magára.

Gyáni Gábortól az ELTE BTK Történelem Segédtudományai Tanszék oktatója Szógi László vette át a szót, aki előadásában a genealógiai kutatások fontosságáról beszélt. A főbb fogalmak – ős, nemzetség, ág, íz – tisztázása után, felvázolta genealógiai kutatáshoz felhasználható magyarországi forrásanyagot, melyek főként az egyházi és az iskolai anyakönyvek, valamint a szentszéki jegyzőkönyvek. Az iskolai anyakönyvek még nem feldolgozottak, a források összevetése is hiányos vagy még egyáltalán nem történt meg. Elmondása szerint a Nemzeti Levéltárban zajló kutatások 90%-a családfakutatás, ami nem meglepő, hiszen a leszármazás, a vérségi kötelékek megismerése személyes motivációt ébreszt a lakosság laikus részében is. Ez a jelenség Európában nem egyedülálló, például Svédországban kutatóközpontokat hoztak létre, ahol egyénileg és szakértői segítség igénybevételével folytathatnak családfakutatást az érdeklődők. Gondolatait egy üzenettel zárta, miszerint a genealógiai kutatás iránti érdeklődés adott, a feladat a módszertan és a forrásanyag megismertetése az átlagemberrel, ami által a múltat közelebb lehetne vinni hozzájuk. Az első előadás-blokk záró prezentációját Z. Karvalics László a SZTE Könyvtártudományi Tanszékének vezetője tartotta, akitől a családról mint mentális, lelki és információs közösségről hallhattunk.

A szombati nap előadásai a már említett időrendi váz alapján követték egymást, ennek megfelelően *Csukovits Enikő* az MTA Történettudományi Intézetének munkatársa, *Családszerkezet a középkori Magyarországon* című előadása nyitotta a sort. A téma tárgyalása előtt leszögezte, hogy a középkorból mindössze néhány olyan forrás maradt fenn, amiből következtetni lehet a korabeli család-szerkezetre, ezért óvatosan kell fogalmazni. A középkori család-fogalom különbözött az újkortól, a nukleáris családmoddellel nem volt önálló kifejezés. A szláv eredetű 'család' szó viszont már megjelent, szerepel helynevekben, de nem tudjuk a kiscsalád fogalmához kötni. A latin *familia* fogalom, szintén nem a kiscsaládot jelentette, még csak nem is az egy fedél alatt élőket, hiszen egy báró esetében mindenki, aki a báró szolgálatában állt, oda tartozott. Sokkal szélesebb a középkori család-fogalom, mint a mai. Kevesebb embernek adatott meg szabad családalapítás, hiszen a szabad állapot alapvető kritériuma volt a családalapításnak a középkorban. Adott esetben

Fontos jogi változást hozott az 1894-es törvény, mely kötelezővé tette a polgári házasságot, ezzel megjelent a házasság felbonthatósága. A válókokat figyelembe vették, leggyakoribb az úgynevezett hűtlenelhagyás volt, ebben az esetben a házaspár külön élt egy ideig és így nem kellett kitergetniük a magánéletüket, ma közös megegyezésnek mondanánk. A század végére a házasság előtt álló ifjak már rendelkeztek annyi szabadsággal, hogy maguk választották ki párjukat, de arra minden esetben kérniük kellett a szülők jóváhagyását. Pakot Levente zárta a szombati nap előadásait, *A család a történeti demográfiában* című alapos és bő adatmennyiségű prezentációjával.

Dénes Iván Zoltán, az ELTE BTK tanára megszakítva a tudományos előadások sorát, egy rendkívül megrázó személyes történettel nyitotta meg vasárnap délelőtt az utolsó szekciót. Feszült csendben hallgattuk, hogyan hatott a felmenőit mindkét ágon érintő zsidóüldözés szüleire, rajtuk keresztül pedig az előadó gyermekkorára, ami traumával teli nehéz időszak volt számára. A hallgatóságába vetett bizalom hamar feloldotta bennünk a távolságtartóan vizsgálódó történeti attitűdöt. Összinté története nyomasztóan közel hozta a 20. századi bűnök mai napig tartó hatását, hangot adva ezzel az egyen szintjére levitt társadalomtörténeti vizsgálat fontosságának.

Valuch Tibor az MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont Politikatudományi Intézet munkatársa, ahogy maga is fogalmazott, nehezen jutott szóhoz Dénes Iván mélyen ható szavai után. Előadásában a 20. század második felének történéseiben gyökerezethető, 1989 után végbemenő társadalmi változás okairól szövegt, mely a családok szerkezetét is nagymértékben átalakította. A szocialista korszak iparosítási időszakában erőszakos propagandával igyekeztek a női munkavállalást pozitív vívmányként beállítani. A „modern korral” haladó, jó munkásasszony a gyermeknevelés és a házimunka mellett, részmunkaidőben a termelőszövetkezetben vagy a varrodában dolgozott. A propaganda mellett a női szerep átalakulásához a megváltozott politikai és gazdasági viszonyok is hozzájárultak. Egy keresetből már csak a létminimum alatt tudtak megélni a családok, két jövedelem a létminimum feletti szint eléréséhez volt elegendő, civilizációs szintemelkedéshez pedig már szükség volt egy harmadik keresetre is. A női szerepek változása átalakította a családon belüli munkamegosztás hagyományos rendszerét, megjelentek a háztartási gépek, amikkel rengeteg idő szabadult fel. Az 1970-es évekre a természetes emancipálódás is beszivárgott az országba, a nemek közti iskolázottság különbsége jelentősen csökkent. A változások ellenére a család megmaradt a legkisebb és legfontosabb alap szocializációs egységnek, feladatának tekintve a nevelést és az értékek átadását.

Somlai Péter az ELTE TáTK Szociológia Intézet professzora a hétvége záró előadásában, a család napjainkban betöltött szerepéről, valamint a családmodellek állandóan változó tarka palettájáról beszélt. Korunk legfontosabb tendenciája az életformák pluralizálódása, ma már nem tudni mikor ér véget a kamaszkor, kitolódik a felnőtté válás határa. Összemosódott a tanulás és a munka, a szakmai identitás évtizedekkel ezelőtt mást jelentett. Az időskor is egyre tovább tart, kitolódott az emberi életút, a négy generációs családok is megjelentek. Csökken a házasságok száma, élettársi kapcsolatok terjednek, minden második házasság végződik válással. Megjelentek az úgynevezett látogató kapcsolatok, a különélő együtt élők. Van külön háztartásuk, nem költöznek véglegesen össze, fiatalok körében gyakori és időskorban is egyre inkább elterjedt életforma.

Történész hallgatóként érdekes és hasznos tapasztalat volt az egyetem falain kívül egy – ahogy Fónagy Zoltán is fogalmazott

záróbeszédében – szeminárium hangulatú konferencián részt venni, ahol, bár előadások hangzottak el, lehetőség nyílt hozzászólásra, kérdésekre, interakcióra is. Abban, hogy egy koherens, átlátható ívet kaptunk a magyar családtörténetről, nagy szerepe volt a jól átgondolt és felépített tematikának. A tizenkét előadó között volt olyan, aki mind a prezentációs anyagának, mind az összeszedett és követhető logikájú előadásának köszönhetően képes volt lebilincselni a vegyes érdeklődésű közönség egészét. Volt olyan előadó is, aki kevésbé felkészülten érkezett, vagy akinek a kivetített prezentációja elvesztette relevanciáját, mert túl sok szöveg volt rajta. Fónagy Zoltán beavatott minket abba, hogy a konferencia szervezésénél fő szempont volt, hogy ne régóta végzett családtörténeti kutatások kerüljenek bemutatásra, hanem újabb megközelítések. Talán épp ennek köszönhetően volt jó dinamikája a hétvégének, ami segített elmélyülni egy olyan témában, ami az egyéni sorokon keresztül átszövi történelmünket, a források hiánya miatt leginkább az újkortól kezdődően. A hallgatóság soraiban többen voltunk egyetemi hallgatók, ami véleményem szerint fontos, hiszen hallhattunk egy-egy újabb kutatási területről is, aminek további művelése esetleg már ránk vár. Érdemes volna hasonló koncepció mentén folytatni az említett „vándorgyűlés” hagyományát, további aktuális kérdéseket megvitatásra szánni.

Dalmadi Anna

MEDIÉVISTA KÖNYVBÖRZE ÚJRATÖLTVE

Egy esztendő elteltével ismét az Országos Levéltárban gyűlt össze a középkorász közösség az éves könyvtermés áttekintésére. *Könyvek a középkorról* címmel rendezett kerekasztal-beszélgetéssel összekapcsolt könyvbemutatót a Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára 2015. december 11-én. A könyvrakások körül kialakult tömeget Rácz György főigazgató-helyettes terelte az ülőhelyek felé köszöntő beszéde előtt. Ebben felhívta a figyelmet a második, így már a hagyománnyá válás útján járó decemberi könyvbemutató újdonságaira. Egyrészt kiemelte a kerekasztal-beszélgetést, mint új elem megjelenését az eseményen, másrészt az Országos Levéltár idén kialakított konferenciatermét mutatta be, amely méretével lehetővé tette, hogy az érdeklődők kényelmesen elférjenek a tavalyi lovagtermi tológyással ellentétben. Az ismertett könyvekkel kapcsolatban megjegyezte, hogy nagy részük több évre, évtizedre visszatekintő kutatómunka eredménye vagy könyvsorozat tagja.

Ezután Arany Krisztina levéltáros asszony néhány mondatban ismertette a bemutatásra szánt könyveket, amelyekből a Rácz György rövid, jellemző szemelvényeket olvasott fel. Ezt követően Arany Krisztina moderálta a kerekasztal-beszélgetést, amelyben részt vettek a Történettudományi Intézet részéről Kovács Éva, Weisz Boglárka és Pálosfalvi Tamás; Szóvák Kornél a PPKE BTK oktatója és Erőss Zsolt, a pécsi Kronosz Kiadó könyv-üzletág vezetője. A moderátor először Pálosfalvi Tamáshoz fordult, aki a politika- és hadtörténet iránti növekvő érdeklődés okait fejtegette. Elmondta, hogy közel száz éves lemaradást kell pótolnia ezen a területen a hazai tudománynak, ezért is került a kutatások fókuszába az általános politika iránti érdeklődés mellett. Sajnálattal állapította meg, hogy az emberek említett alapvető fogékonysága ellenére az eredmények nagyon lassan, sőt gyakorlatilag alig jutnak el az oktatásba, köztudatba. Mindazonáltal fontos, hogy olyan alapos munkák

készüljenek, mint az 1514-es tanulmánykötet, valamint B. Szabó János és Szabó Pál csata illetve ostrom kötete.

A következő tematikus egységet képviselő egyháztörténeti műveket és forráskiadványokat Szovák Kornél ismertette. Kristó Gyula szavait idézve hangsúlyozta a mediévisztika és az egyháztörténet elválaszthatatlanságát, majd a forráskiadások két aspektusát villantotta fel: egyrészt szcientometriai hasznosságukat, másrészt a politikában és a nemzeti identitás formálásában betöltött szerepüket. Nemes Gábor *Brevia Clementina* című művének szisztematikusságát dicsérte a XIX. századi, a bőség zavarában csapongó kutatókkal szemben; a Kertész Balázs által közzétett ferences levelezésnek pedig az eredetiségét, hiszen az obszerváns írásbeliségnek ezen műfajával eddig nem foglalkoztak. A koldulórendi konfraternitásokról szóló könyvet már nagyon várta, csakúgy, mint Barabás Gábor monográfiáját, amelynek német változatát ismerte. C. Tóth Norbert esztergomi sorozatáról megjegyezte, hogy rámutat a nem kellően megbecsült esztergomi Prímási Levéltár gazdagságára. A szintén pázmányos kötődésű Vestigia projekt zárókötetével kapcsolatban pedig a kutatás egyháztörténeti gyökerét - amihez bőséges diplomáciai forrásanyag társult - emelte ki, továbbá a kutatás során megnyilvánuló virágzó italianista-történész együttműködést.

Ezután a várostörténeti kötetekről beszélt Weisz Boglárka, amely téma a politikátörténettel is gyakorta összefonódik. Kihangsúlyozta a Spekner Enikő Budával kapcsolatos művében található adattár fontosságát, különös tekintettel a Károly-itineráriumra, ez szerinte önálló kötetet is megérdemelne. A pécsi vonatkozású munkát ismertette megemlékezett a nemrég elhunyt Koszta László érdemeiről. Lassanként az ismeretterjesztési és kiadói szempontok felé terelve a szót elmondta, hogy bár személyesen nem híve a végjegyzetek alkalmazásának, ez a szerkesztési megoldás segíti elő a pécsi kötet nem csak szakmai körökben terjedését.

Ezt a gondolatot megragadva a moderátor Eröss Zsoltnak és Kovács Évának adta a szót. A Kronosz Kiadó vezetője megerősítette, hogy ha hosszú távon és küzdelmes terjesztés révén is, de megtérül a történeti munkák kiadása. Kovács Éva optimistán nyilatkozott a kutatási eredmények terjedésének Pálosfalvi Tamás által elég borúsan felvázolt képéről. Viszont fölvetette, hogy az eladhatóság és a tudományos érték gyakran nem járnak együtt, a nagy kiadók ezért is tesznek le az igényesebb munkák terjesztéséről. Így a feladat az intézeti és a kisebb kiadókra hárul, de Kovács Éva bíztatja őket: évtizedekre nyúló hasznot, sikert hozhat nekik egy-egy mű gondozása. Ezután az online kiadások, cikkek alkotta konkurenciát helyezte a kiadók egymás közti versengése elé, felhívva a figyelmet az internetes anyagok szüretlenségében rejlő veszélyekre. A támogatási rendszerről elmondta, hogy minden kiadónak szüksége van erre, de az állami forrásokon (NKA, MTA, OTKA) túl kívánatos lenne, hogy a kutatásban saját érdekeiket felismerő „szponzorok” is megjelenjenek a tudományos könyvkiadásban. Eröss Zsolt erre reflektálva felhívta a figyelmet, hogy manapság hiányzik a tudományos igényű munkák és a történelmi tárgyú tucatkiadványok közötti középút. Ezt egyrészt a politikátörténeti művek, másrészt az életrajzok formájában tudná elképzelni. Kovács Évával ellentétben kárhoztatta az OTKA és TÁMOP támogatások megkötéseit, hiszen az ilyen alapokból finanszírozott könyvek nem hozhatóak kereskedelmi forgalomba, csak ingyenesen terjeszthetőek. Ez pedig paradox módon megakadályozza a kiadványokban publikált eredmények elterjedését. Ennek a problémának a súlyosságát Szovák Kornél is megerősítette,

majd Kovács Éva szavaira reagálva az online folyóiratok hasznos oldalát villantotta fel, vagyis hogy a kutatók közti kommunikációt megkönnyíti, így lehetővé téve a szakmai értékelésükben egyre komolyabb szerepet játszó hivatkozási szám gyors növekedését.

A beszélgetést azzal zárta le Arany Krisztina, hogy a hálózati kiadások körüli vitát nyitva hagyva a két hordozó – papír és internet – további békés egymás mellett élését várja. Ezután még kitért a kezdő (Acta...) és a záró (Vestigia...) tanulmánykötetre, hangsúlyozva a hungarika-kutatások további folytatásának jelentőségét. A mintegy 70-80 résztvevő ezután némi inni- és harapnivaló mellett folytatta az eszmecserét a felmerült témákról, valamint lehetőség volt a bemutatott könyvek vásárlására. Azt hiszem, minden jelenlévő nevében mondhatom, hogy reméljük a decemberi levéltári könyvbemutatók folytatását, hiszen kiváló lehetőséget biztosít a kutatások és kutatók bemutatkozására, valamint a nívós szakmai eszmecserére is.

A bemutatott könyvek:

Acta Universitatis Szegediensis de Attila József nominatae Acta Historica, 138 (2015) – A Magyar Mediévisztikai Kutatócsoport kiadványa.

Barabás Gábor: *A pápaság és Magyarország a 13. század első felében. Pápai hatás – együttműködés – érdekellentét*. Pécs, 2015. (Thesaurus Historiae Ecclesiasticae in Universitate Quinqueecclesiensis 5.) *Brevia Clementina. Magyar vonatkozású brévék VII. Kelemen pápa idejéből 1523-1526*. Közreadja: Nemes Gábor. (Collectanea Vaticana Hungariae I/12, A Győri Egyházmegyei Levéltár Kiadványai. Források, feldolgozások 23.)

Marie-Madeleine de Cevins: *Koldulórendi konfraternitások a középkori Magyarországon (1270k. 1530k.)*. Pécs, 2015. (Thesaurus Historiae Ecclesiasticae in Universitate Quinqueecclesiensis 6.)

Erdélyi Okmánytár IV. (1360-1372) Jakó Zsigmond kéziratát szerkesztette és kiegészítette Hegyi Géza–W.Kovács András. Budapest, 2014. (A Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltárának kiadványai II. Forráskiadványok 53.)

In medio regni Hungariae. Régészeti, művészettörténeti és történeti kutatások "az ország közepén". Szerk.: Benkő Elek, Orosz Krisztina. MTA BTK RI, Budapest, 2015.

Keresztesekből lázadók. Tanulmányok 1514 Magyarországról. Szerk. C. Tóth Norbert és Neumann Tibor. Budapest, 2015. (Monumenta Hungariae Historica. Dissertationes.)

A magyarországi obszerváns ferencesek eredetiben fennmaradt iratai 1448-1526. Közzéteszi: Kertész Balázs. Budapest, 2015. (Fontes Historici Ordinis Fratrum Minorum in Hungaria 7.)

Pécs története II. A püspökség alapításától a török hódításig. Szerk. Font Márta. Pécs, 2015. (Pécs Története Alapítvány – Kronosz Kiadó)

Spekner Enikő: *Hogyan lett Buda a középkori Magyarország fővárosa? A budai királyi székhely története a 12. század végétől a 14. század közepéig*. Budapest, 2015. (Monumenta Historica Budapestinensia XVII.)

B. Szabó János: *Mohács: régi kérdések - új válaszok. A Magyar Királyság hadserege az 1526. évi mohácsi csatában*. Budapest, 2015. (HM Hadtörténeti Intézet és Múzeum, Line Design Kiadó)

Szabó Pál: *1440 – Nándorfehérvár első oszmán-török ostroma és előzményei*. Szeged, 2015. (Areión Könyvek)

- C. Tóth Norbert: *Az esztergomi székeskáptalan a 15. században I. rész. A kanonoki testület és az egyetemjárás*. Budapest, 2015. (Subsidia ad historiam medii aevi Hungariae inquirendam 7.)
- C. Tóth Norbert: *Az esztergomi székeskáptalan a 15. században II. rész. A sasadi tizedper 1452-1465 közötti "krónikája"*. Budapest, 2015. (Subsidia ad historiam medii aevi Hungariae inquirendam 8.)
- Vestigia. Mohács előtti magyar források olasz könyvtárakban*. Szerk.: Domokos György, Mátyus Norbert, Armando Nuzzo. PPKE BTK, Piliscsaba, 2015.

Szovák Márton

BESZÁMOLÓ A NEMESSÉG ÉS HATALOM KÖZÉP-EURÓPÁBAN 1918-TÓL NAPJAINKIG CÍMŰ IV. ARENBERG KONFERENCIÁRÓL

2015. szeptember 18–19-én a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar, a budapesti Francia Intézet és az Arenberg Alapítvány kétnapos konferenciát rendezett az egyetem budapesti, Mikszáth téri épületében. A konferenciát két nagy tematikus egységre lehet osztani: az egyikben történetesek előadásait hallhattuk, míg a másikban különböző arisztokrata családok visszaemlékezéseire, az átélt események felidézésére került sor történetesek, valamint a főnemesség képviselői részéről. A szervezők törekedtek arra, hogy külföldi kutatók is előadjanak, hiszen a téma nemzetközisége, az arisztokrácia korábban betöltött szerepe megkívánta ezt, így praktikus okokból az Osztrák-Magyar Monarchia utódállamai kerültek górcső alá. A hallgatóság számára a német és a francia nyelvű előadások megértését szimultán tolmácsolás segítette, az angol nyelvűek tolmácsolás nélkül hangzottak el.

A konferencia célja volt a nemesség és a politikai hatalom közötti kapcsolatok bemutatása, mivel az első világháború végétől a második világháború végéig a nemesség továbbra is megtartotta politikai befolyását az egyes hatalmi berendezkedésekben. Az 1945 utáni hatalmi elítváltás következtében pedig kezdetét vette a kommunizmus, így a nemesekre mint osztályellenségre alkalmazott diszkrimináció. Az alábbiakban csupán vázlatosan érintem az előadások problémafelvetéseit, hogy az olvasó számára körvonalazódjon, miről is szólt a rendezvény. A konferenciát *Leopold D'Arenberg* herceg, a rendezvény fő támogatója nyitotta meg, majd a bevezető előadást

Catherine Horel (CNRS, Paris I-La Sorbonne) tartotta a nemesség 1918 előtti Habsburg-monarchiabeli történetéről.

Az első panel Ausztria két világháború közötti történetéről szólt. Itt az első világháború utáni nemesség életéről, az osztrák legitimitákról, valamint Maximilian és Ernst Hohenberg hercegek életéről tartottak előadásokat (*Catherine Horel, Peter Wiesflecker, Lothar Höbelt és Fiziker Róbert*). A második panel Magyarországgal foglalkozott. Külön megemlítendő, hogy ebben a szekcióban két fiatal kutató (*Bethlen Klára, Varga Lujza*) adott elő, a főszervező Fejérvy Gergely mellett. Három arisztokrata, gróf Bethlen Béla, gróf Khuen-Héderváry Sándor és báró Apor Gábor életébe kaphattunk bepillantást. Ezt követően az egykori Csehszlovákia és Románia története következett. Itt a cseh társadalom nemességképéről a 20. század első felében, a román arisztokrácia és a szélsőjobb a két világháború közötti időszakban, valamint báró Bánffy Dániel tevékenységéről kaphattunk bővebb információt (*Jan Zupanic, Constantin Iordachi, Máthé Áron*). A következő – negyedik – panel már a kommunista diktatúra alatti időszakot ölelte fel. A politikai elitet váltóztatása, az arisztokrácia háttérbe szorulása, majd bűnbakká, osztályellenséggé tétele elevenedett meg az előadások (*Ötvös István, Konstantinos Raptis, Václav Horcickà*) segítségével. Ezt a tematikát követte az ötödik szekció, amelyben a magyar arisztokrácia 1945 utáni megpróbáltatásait mutatták be (*Szentirmay László, Széchenyi Kinga, Hantó Zsuzsa*).

A konferencia utolsó része az arisztokrata családok képviselőinek kerekasztal-beszélgetése volt, amely még életszerűbbé, ember közelebbé tette az elhangzott előadásokat, bepillantást nyújtott a konferencia résztvevői számára az arisztokraták hétköznapjaiba, mindennapi életükbe, hiszen a jelenlévők saját maguk, illetve családjaik, ismerőseik által átélt történetekkel, beszámolókkal színesítették a nemességről eddig kialakult képet.

A rendezvényt nagy érdeklődés kísérte, a két napos programot egy tíz perces videó foglalja össze, amelyben az előadók és a szervezők számoltak be az előkészületekről és a konferencián szerzett tapasztalatokról. A közeljövőben egy konferenciakötet fog megjelenni az elhangzott előadások anyagából, hogy a szélesebb publikum is betekintést nyerhessen a két nap alatt felidézett korszakokba, egy mára már letűnt elit mindennapjaiba és korábban betöltött helyzetébe, különösen tekintettel a második világháború utáni megpróbáltatásokra, az átélt borzalmakra.

Miski Péter

